

## NRO 14166 Lygnern och Storåns dalgång - Mark, Härryda

Område av riksintresse för naturvård

**Områdesnummer:** NRO 14166

**Områdesnamn:** Lygnern och Storåns dalgång

**Kommun:** Mark, Härryda

**Kartblad:** 6B NO, 6C NV

**Areal:** 5495 ha

**Naturgeografisk region:** 21 b Sydvästra Sveriges kuperade barr- och lövskogslandskap i Södra Västergötlands sprickdalsområde.

**Kust/havsregion:** -

**Regionindelning för sjöar och vattendrag:** Huvudavrinningsområde 106 Rolfsån

**Agrara kulturlandskapsregioner:** 5, Sydsvenska höglandets skogsbygder

**Landskapsform:** Sprickdalslandskap och kullig terräng.

### Riksvärde:

Landskapstyp	Naturtyp	Vegetationstyp	Arter	Geologi
Geovetenskap				Älvdal, Ravin, meander, skredärr
Sjö			Fauna	
	Ädellövskog		Flora	
Odlingslandskap	Naturbetesmark		Flora	

**Värdeomdöme:** Lygnern är en oligotrof sprickdalssjö med en mycket hög biologisk funktion med sällsynta arter och en artrika fiskfaunan. Lygnern och Storån samt i första hand åns biflöden utgör lek- och uppväxtområde för öring.

Storåns dalgång är ett representativt exempel på en meandrande å med en mångfald erosions- och sedimentationsformer. Området har betydande skönhetsvärden och visar prov på landskapselement och processer av geovetenskaplig betydelse.

Ädellövskogarna utmed Lygnern är omfattande och botaniskt rika. Även i Storåns dalgång finns stora arealer ädellövskog på leriga sediment. Det är dels fråga om slutna lundar där ask och alm är vanliga men här finns även trädbevuxna hagmarker med grova solitärträd, främst ek. Lundfloran och kryptogamfloran består bl. a. av en rad krävande arter.

Storåns dalgång utgör ett representativt odlingslandskap i skogsbygd.

**Huvudkriterier:** A, C, D

**Stödkriterier:** Storlek, mångformighet, representativitet, raritet, funktion.

**Förutsättningar för bevarande:** Nya landskapsförändrande verksamheter, som större vägar och kraftledning samt täkter, bör inte komma till stånd. Områdets lövskogar måste bevaras och skötas långsiktigt. Hävden av kulturlandskapet bör hållas uppe. Vattenmiljön har genom kalkningsinsatser stabiliserats, men några ytterligare näringstillskott tål ej vattensystemet. Ingrepp som kulvertering eller förändring av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vandringshinder och vattenreglering, vattenuttag, utsläpp av försurande ämnen, tillförsel av organiska gifter, överfiske, inplantering av främmande öringstammar och skogsavverkning längs vattendraget medför att områdets naturvärden skadas.

**Odlingslandskap:** Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

**Säkerställande och internationell status:** Delar av området är naturreservat. Området berörs av Natura-2000 områden (art- och habitatdirektivet).

**Områdets huvuddrag:** Lygnern ingår i Rolfsåns vattensystem. Höjden över havet är 15,1 m. Lygnern är en oligotrof sprickdalssjö med en areal på 32 km<sup>2</sup> och ett största djup på 52 m. Stränderna är branta på många ställen. Vegetationen i själva sjön är sparsam, förutom i norra viken samt vid utloppet och består mestadels av vass, säv och starr samt flytblads- och kortskottsväxter. Sjön omges av kuperad skogsmark med varierande löv- och barrinslag men även odlad mark och bebyggelse finns, främst i norra delen. Inslaget av olika lövskogar runt sjön är stort. Vid Huarås och Kronäng finns ett större sammanhängande ekskogsområde. Ekskogar finns också på andra håll bl a vid Äskekärr, Torrås och Sätilla. Ett större bokskogsområde finns vid Tostared. Flera ädellövskogar finns exempelvis i trakterna av Årenäs med en rik fältvegetation av ramlök, murgröna, lundslok, skogstry, mellanhäxört och storhäxört.

Lygnern är påverkad av reglering, utsläpp från uppströms belägna industrier och kommunala avloppsreningsverk, vattentäkt samt ett omfattande friluftsliv. Sjön har en mycket hög biologisk funktion och innehar sällsynta arter. Bland sjöfåglar märks bl a storlom, gräsand och brunand. Flodpärlmussla förekommer i flera tillrinnande åar och bäckar. Förekommande fiskarter är ål, öring, sik, siklöja, nors, gädda, mört, storspigg, gers och abborre. Lygnerns stationära öring leker i Storån. Öringen är storvuxen och kan nå upp till 10 kg. Stammen bedöms ha stort skyddsvärde med få motsvarigheter i länet. Den biologiska mångformigheten är hög, främst beroende på den artrika fiskfaunan. Detta beror bl a på den stora sjöarealen och det stora djupet. Storåns dalgång är en fortsättning på det långa dalstråk, i vilket sjön Lygnern är belägen. Dalen utnyttjas som jordbruksmark. Storån har eroderat ut en djup ravin i sedimenten. Sidoraviner förekommer i vissa avsnitt. Åns nedersta lopp är starkt meandrande. Här finns också flera avsnörda åslingor, s k korvsjöar. Ravinsidorna är betade eller bevuxna med lövskog av klibbal, ek, lind, rönn och björk. I ån växer bladvass och kolvass, nate-arter och hårslinga. Stränderna kantas av svärdsilja, jättegröe, rörfen och fackelblomster.

Storåns biflöden bildar också raviner och i dessa finns på flera platser en intressant lundvegetation. Biflödena är viktiga reproduktionslokaler för öring. Ek, hassel, klibbal och hägg bildar träd- och buskskikt och bland örterna ingår lundstjärnblomma, springkorn, skogsbingel, blåsipppa, vitsippa och liljekonvalj. Det största biflödet är Gärån. Den har ett renare vatten än Storån, vilket bl a visas av att flodpärlmusslan lever här. Den nedre delen av Gäråns ravin utgörs av betad ängsekskog stundom utglesad till hagmark.

Vid Storåns utlopp i Lygnern har ett mindre delta byggts upp. Deltat, de innanför liggande kärrmarkerna och de ovan nämnda korvsjöarna har betydelse från fågelsynpunkt.

**Anmärkningar:** Vissa områden förutsätts i bl a naturvårdsprogrammet skyddas med stöd av naturvårdslagen. Vidare förutsätts anordningar för friluftslivet tillkomma. *Odlingslandskap:* Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt O0101) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 01-10).

**Referenser:** Ahlin, S. & Hellgren, B. 1977-1979: Grusinventering, Marks kommun. Geologkonsult, 1979.  
Blomgren M. & Lekemo C. 1984: Lövskogsinventering i Marks kommun. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1985:1.  
Carlsson, E. 1963: Kärlväxtfloran i Björketorps och Sätilla socknar i västligaste Sjuhäradsbygden. Svensk Bot.Tidskr. 57:(1) 39-78.

- Carlsson, Å. 1976: Inventering av Buarås. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1975:15 (opubl.).
- Envall, K. 1986: Inventering av ädellövskog. Härryda kommun. Länsstyrelsen, rapport 1986:3.
- Envall, K. 1992: Ängs- och hagmarksinventering, Härryda kommun. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län 1992:1 (andra upplagan).
- Fiskeristyrelsen 1984: Bevarande av de svenska fiskbeståndens genetiska resurser.
- Fiskeriverket, beslut 1988-04-11: Områden av riksintressen för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende arter och stammar av fisk.
- Henriksson L, Nyman H, Oscarson H. & Willän E. 1987: Lygnern 1984 och för hundra år sedan. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1987:1.
- Hultengren, S. & Stenström, J. 1988: Ängar och hagar i Marks kommun. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1990:9.
- Länsstyrelsen 1976: Natur i Älvsborgs län, s 495-500.
- Länsstyrelsen 1985: Naturvårdsprogram för sjöar och vattendrag. Marks kommun.
- Länsstyrelsen 1995: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1995:21. Göteborg.
- Naturvårdsverket 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.
- Sahlin, E. 1975: Storåns dalgång. Naturvårdsinventering samt förslag till skötselplan. Länsstyrelsens naturinventeringar 1980:8.
- Wedel, P. 1971: Göteborgsmoränen i norra Halland. Kvartärgeologiska studier i norra Halland.